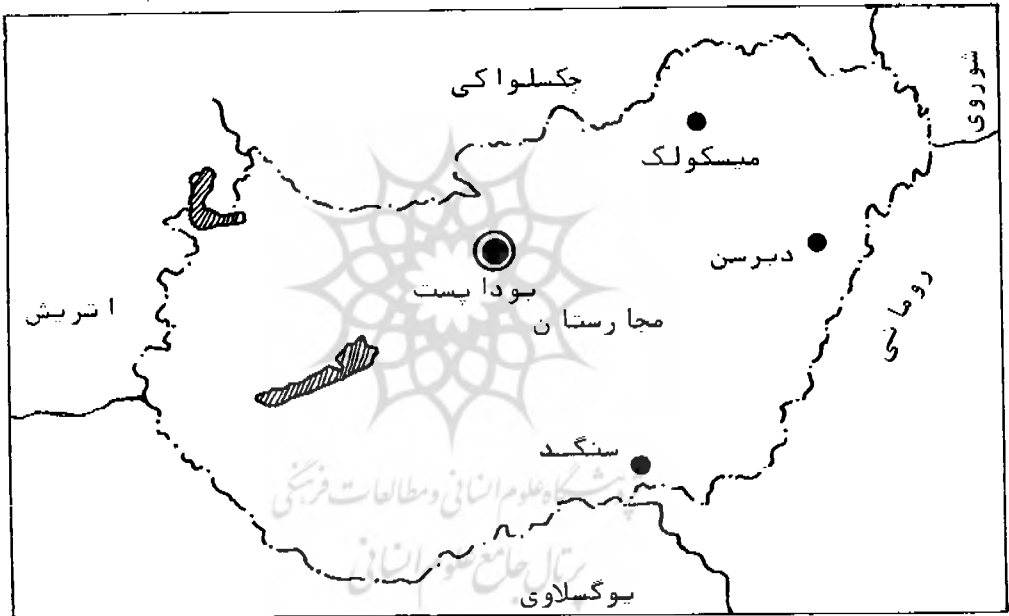




نگاهی کوتاه به اوضاع اقتصادی مجارستان



خاک مجارستان ۹۳۰۳۰ کیلومتر مربع است که ۷۰ درصد از خاک آن را زمینهای کشاورزی و ۱۸ درصد را جنگل دربر گرفته است. آب و هوای این کشور قاره‌ای با تابستانهای خشک و طولانی و زمستانهای سرد میباشد. مردم این سرزمین از نژاد سفید بوده و ۹۷ درصد، مجاری و بقیه از تیره‌های ژرمن، اسلاو، صربی (Serbs) و کولی

وضعیت عمومی: کشور مجارستان واقع در شرق اروپا، از شمال با کشور چکسلواکی، از غرب با اتریش از جنوب و جنوب غربی با کشور یوگسلاوی، از شرق و جنوب شرقی با رومانی و از شمال شرقی با کشور شوروی هم مرز میباشد، مجارستان نیز همچون چکسلواکی از جمله کشورهای اروپای شرقی است که به دریا راه ندارد. وسعت

حدود ۱/۷ تا ۲ میلیون مجاری در رومانی و حدود ۶۰۰ هزار نفر در یوگسلاوی ساکن میباشند.

جلوگیری از آن، در آینده نیز تداوم داشته باشد. جمعیت این کشور در سال ۱۹۸۸ (اول ژانویه) ده میلیون و ۶۰۴ هزار نفر بوده است. لازم به ذکر است که نرخ رشد سالانه جمعیت این کشور منفی و در حدود ۰/۲- درصد میباشد^۴. در حال حاضر (۱۹۸۸) حدود ۱۹/۷ درصد از جمعیت مجارستان در شهر بوداپست و ۳۹/۲ درصد در مناطق شهری زندگی می‌کنند و باقیمانده (۱/۱) درصد) جمعیت در روستاها ساکن هستند. شایان ذکر است که از ۴ میلیون و ۸۴۴ هزار و هشتصد نفر جمعیت فعال مجارستان (۱۹۸۸) ۷۰/۴ درصد در بخش دولتی، ۲۳/۵ درصد در تعاونیها و ۶/۱ درصد در بخش خصوصی شاغل می‌باشند^۵.

در خصوص سطح رفاهی زندگی مردم مجارستان باید گفت که اگرچه بخشی از مردم این کشور از اصلاحات جدید اقتصادی بهره‌مند شده‌اند لکن وضعیت بخش اعظمی از مردم بویژه افراد مسن، جوانان و کارگران غیرماهر نسبت به گذشته بدتر شده است.

(GYPSY) میباشند. اکثریت مردم مسیحی و بیشتر آنها پیرو مذهب کاتولیک هستند. زبان رسمی مردم این کشور نیز مجاری (Magyar) میباشد^۱.

جمعیت: پس از جنگ جهانی دوم، مرزهای مجارستان در ترانسیلوانیا (Transylvania) به نفع رومانی، و در نزدیکی براتیسلاوا (Bratislava) به نفع چکسلواکی تغییر کرد. برآورد شده است که حدود ۱/۷ تا ۲ میلیون مجاری در ترانسیلوانیا در رومانی و حدود ۶۰۰ هزار نفر در اسلواکیا (Slovakial) در ووی ویدی-نای (Vojvodina) یوگسلاوی ساکن میباشند^۲. علاوه بر این اقلیت‌های ساکن در مجارستان را کولی‌ها (۴۰۰ هزار نفر) آلمانی‌ها (۱۷۰ هزار نفر)، اسلواک‌ها (۱۱۷ هزار نفر) صربها و کروآتها (۵۰ هزار نفر) و رومانیها (۲۱ هزار نفر) تشکیل میدهند^۳. جمعیت مجارستان از سال ۱۹۸۱ روبه کاهش بوده است و انتظار می‌رود که این روند علی‌رغم تلاشهای دولت در جهت

(1): Europa Publications Limited, *The Europa Yearbook Vol.1, 1986* (London: Europa Publications Limited, 1986) P.1267.

(2): EIU, Country Profile, *Hungary 1988-89* (London: EIU Publications, 1988) P.7.

(3): *Ibid*, P.7.

(4): *Ibid*, P.7.

(5): *Ibid* P.8.

سال ۱۹۴۴ سعی داشت از جنگ کناره گیری کند، خاک مجارستان توسط آلمانیها اشغال گردید. این کشور بعنوان یک کشور شکست خورده توسط نیروهای شوروی بین سالهای ۱۹۴۴ تا ۱۹۴۵ اشغال شد و در سال ۱۹۴۶ در مجارستان جمهوری اعلام گردید.^۲

در سال ۱۹۴۹ قانون اساسی جدید اعلام شد و مجارستان بعنوان دولت کارگران و دهقانان درآمد. هر چند در آغاز حزب کمونیست نقش حاکم را بر کشور نداشت، لکن به مرور زمان سایر احزاب به کمک نیروهای شوروی در هم کوبیده شدند و کمونیستها بر تمامی شئون کشور حاکمیت یافتند. همچون بسیاری از کشورهای اروپای شرقی، برنامه سریع صنعتی شدن با تکیه بر صنایع سنگین و اشتراکی کردن کشاورزی آغاز شد و بانکها، کارخانجات و مغازه‌های شخصی ملی اعلام شدند. بین سالهای ۱۹۵۵-۵۶ با اوج گرفتن جو ضد-استالینی، تلاشهایی به منظور کسب آزادیهای هر چه بیشتر در تمامی زمینه‌ها صورت گرفت. بدنبال انقلاب اکتبر- نوامبر ۱۹۵۶ رهبر حزب کمونیست از کار برکنار و انقلابیون که متعهد به کثرت‌گرایی (Pluralism) در سیاست داخلی و استقلال در سیاست خارجی بودند، روی کار آمدند. از آنجا که انتقادات و اصلاحات درخواستی

بطور کلی مردم این کشور تحت فشارهای اقتصادی و اجتماعی زیادی میباشند. اغلب مردم به منظور حفظ سطح زندگی خود مجبور به داشتن دو و یا حتی سه شغل هستند. ساعات کار روزانه مردم این کشور نسبت به هر کشور دیگری در اروپا بیشتر میباشد. فشارهای اقتصادی و اجتماعی منجر به شیوع امراض متعددی نظیر بیماریهای قلبی، بیماریهای عصبی و الکلیسم در میان مردم شده است و نرخ خودکشی در مجارستان (۴۵ خودکشی از هر صد هزار نفر) بالاترین نرخ در جهان میباشد.^۱

وضعیت سیاسی: کشور مجارستان در سال ۱۹۱۸ بدنبال سقوط امپراتوری اتریش- مجارستان مستقل گردید. بخش اعظمی از سرزمین مجارستان تا اواخر قرن هفدهم در تصرف امپراتوری عثمانی قرار داشت که بعدها به امپراتوری اتریش- مجارستان ملحق گردید. بین دو جنگ جهانی اول و دوم مجارستان کشوری پادشاهی- لکن بدون شاه- بود و کشور توسط درباردار میکلوس هورتی (Miklos-Horthy) که فرمانده پیشین نیروی دریایی امپراتوری اتریش مجارستان بود، اداره می‌گردید.

در آغاز جنگ جهانی دوم هورتی با پیوستن به دول محور (آلمان و ایتالیا) ابتدا علیه یوگسلاوی و سپس علیه شوروی (۱۹۴۱) وارد جنگ شد، لکن زمانی که در

(1): Ibid P.8.

(2): Ibid, P.3.

فشارهای اقتصادی و اجتماعی در مجارستان منجر به شیوع امراض متعددی در میان مردم شده است و نرخ خودکشی در مجارستان بالاترین نرخ در جهان میباشد.

ورشکستگی و تعطیل کارخانه، دولت اعتبارات ویژه و کمکهای دیگری نیز در اختیار آنان گذارد و نهایتاً کنترل حزب بر فرهنگ و سایر زمینه‌های زندگی مردم مجدداً تشدید گردید. از سال ۱۹۷۸ اصلاحات اقتصادی به شکل دیگری و در جهت رقابت پذیر کردن صنایع این کشور و افزایش صادرات به کشورهای غربی، مجدداً در دستور کار قرار گرفت و دولت سعی کرد با رقابتی کردن قیمت‌های عمده‌فروشی کارخانجات و کاهش سوبسید بر اقلام مصرفی مردم (بویژه مواد غذایی) خود را به بازارهای جهانی نزدیک سازد^۱.

بطور کلی در طی دهه ۱۹۸۰ و بویژه متعاقب تحولات کلی بوجود آمده ناشی از گلاسنوست و پروسترویکا در شوروی، دولت مجارستان با اتخاذ یک سلسله اقدامات در جهت رفع کنترل مرکزی، حذف مقررات، خصوصی کردن بخشهایی از صنایع، تحوّل در سیستم بانکی، آزادسازی واردات، فعال کردن بیشتر بخش خصوصی در خدمات و تجارت خارجی، قدمهایی را به سمت ایجاد یک اقتصاد بازار در کشور برداشته است. به موازات این تحولات اقتصادی، چهره سیاسی مجارستان نیز در

نهایتاً به نفعی حکومت کمونیستی و نفوذ شوروی می‌انجامید، نیروهای شوروی با حمله به مجارستان (در چهارم نوامبر ۱۹۵۶)، به دوران کوتاه و پراشوب حکومت انقلابی پایان داده و پس از آن رهبر انتصابی حزب کمونیست از جانب شوروی (ژانوس کادار Janos-Kadar) دوران کنترل و سرکوب را از سر گرفت. در سال ۱۹۶۸، کادار بدنبال نابسامانیهایی که در وضعیت اقتصادی کشور پدید آمده بود، برنامه «مکانیزم نوین اقتصادی» را اعلام کرد و این اولین مرحله از واگذاری قدرت اقتصادی از حکومت مرکزی به بخش خصوصی بود. بین سالهای ۱۹۷۲-۷۳ جناح تندرو حزب کمونیست برنامه‌های اصلاحات اقتصادی دولت را به بهانه رشد نیروهای بازار مورد انتقاد قرار داد و با تکیه بر استقلال و ثروتمند شدن روستائیان - متعاقب اصلاحات بعمل آمده - اصلاحات را به دلیل «احیاء سرمایه‌داری در روستاها» مورد حمله قرار داد. پس از آن تغییراتی در کمیته مرکزی حزب صورت گرفت و کنترل مستقیم شرکتهای خصوصی مجدداً به مورد اجرا گذارده شد. و بجای اجازه دادن به کارخانجات زیان‌ده جهت اعلام

(1): *Ibid*, P.4.

سردمداران خود این کشورها نیز بارها آنرا عنوان کرده‌اند.^۱

وضعیت اقتصادی:

قبل از جنگ جهانی دوم، اقتصاد مجارستان عمدتاً بر کشاورزی متکی بود و فرآورده‌های غذایی، صادرات عمده کشور را تشکیل می‌دادند. پس از جنگ و بدنبال روی کار آمدن رژیم کمونیستی، روند صنعتی شدن کشور در چارچوب برنامه‌های پنجساله و با تکیه بر صنایع سنگین (مدل شوروی) به شدت دنبال گردید.^۲ در سال ۱۹۳۸ تنها $\frac{1}{5}$ از صادرات مجارستان را کالاهای صنعتی ساخته شده تشکیل می‌دادند، این نسبت در سالهای اولیه صنعتی شدن کشور (۱۹۵۵) به ۵۰ درصد بالغ گردید.^۳

طی دهه ۱۹۵۰، اقتصاد سوسیالیستی در قالب مالکیت دولتی و تعاونی کاملاً بر کشور حاکم گشت و کارخانجات بزرگ صنعتی و زمینهای وسیع کشاورزی و بانکها و همچنین تجارت خارجی در اختیار دولت و تعاونیها قرار گرفتند. در طی دهه ۱۹۶۰ تعاونیها حدود ۸۰ درصد از زمینهای

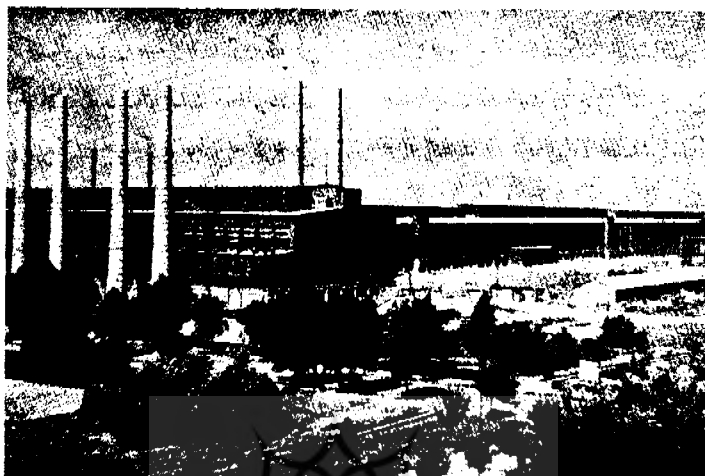
سالهای اخیر با تحولاتی مواجه بود که مهمترین آنها تغییرات اساسی در کادر رهبری این کشور و فعال شدن احزاب غیر کمونیستی در مجارستان میباشد. در سال ۱۹۸۸، ژانوس کادار که از سال ۱۹۵۶ رهبر بلامنزاع حزب کمونیست مجارستان - که در واقع حزب کارگران سوسیالیست مجارستان میباشد - بود، برکنار و کارولی گروس (Karoly Grosz) که قبلاً رئیس حزب کمونیست بود ایدست بود به جای وی به رهبری حزب انتخاب شد. رهبران فعلی حزب کمونیست از طرفداران جدی آزادیهای سیاسی - سیستم چند حزبی - و اقتصاد بازار میباشد. البته آقای گروس که بطور موقت رهبر حزب کمونیست و رئیس دولت میباشد، جهت غلبه بر مشکلات اقتصادی و سیاسی کشور با مسائل بیشماری مواجه است و سپری کردن دوران انتقال از یک سیستم استبداد حزبی و اقتصاد برنامه‌ای به سمت یک سیستم سیاسی کثرت‌گرا و اقتصاد بازار - که این روزها مهمترین مشکل این کشور و دیگر کشورهای اروپای شرقی میباشد - بدون حمایت‌های سیاسی، مالی و تکنولوژیک غرب امکان‌پذیر نمی‌باشد و این واقعیتی است که نه تنها غربیها بلکه

(1): Interhational Monetary Fund, « Economic Reform-in Easterh Europe », *IMF-Survey*, Vol. 19. May, 1990, P.132.

(2): Encyclopedia Britannica Inc, *The New Encyclopedia-Britannica* 30 Vols. (U.S.A: Helen Hemingway Benton, 1974) Vol. 9. P. 26.

(3): *Ibid*, P. 26.

همچون بسیاری از کشورهای اروپای شرقی، پس از جنگ جهانی دوم برنامه سریع صنعتی شدن در مجارستان با تکیه بر صنایع سنگین و اشتراکی کردن کشاورزی آغاز شد.



فعلی متمرکز، کارآیی خود را از دست داده و قادر به مدیریت نظام نمی‌باشد. این امر خصوصاً در مورد تجارت خارجی وجود داشت.

با توجه به منابع طبیعی محدود - این کشور به شدت به وارداتی وابسته بود که جهت تامین آن ناچار به عرضه صادرات با کیفیت بالا و تولید کارآمد بود^۱. از این رو یک سیستم جدید مدیریت تحت عنوان «مکانیسم نوین اقتصادی»^۲ در اول ژانویه ۱۹۶۸ و به منظور هماهنگ ساختن

کشاورزی را در اختیار داشتند و بخش خصوصی مجارستان را عمدتاً صنعتگران جزء، خرده‌فروشی‌ها و زمینداران کوچک تشکیل می‌دادند. تا اوائل دهه ۱۹۷۰، حدود ۷۵ درصد از درآمد ملی این کشور از طریق بخش دولتی، ۲۰ درصد توسط تعاونیها و تنها ۲ تا ۳ درصد توسط بخش خصوصی تولید می‌شده است.

در طی دهه ۱۹۶۰ - به موازات پیچیده‌تر شدن اقتصاد و نیاز به عدم تمرکز در تصمیم‌گیریها - آشکار شده بود که سیستم

(۱): مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بررسی امکانات خرید کالا و خدمات از کشورهای عضو شورای همکاری متقابل اقتصادی (کومکون) (تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی ۱۳۶۷)؛

برنامه ریزی دولتی (مرکزی) با نیروهای بازار به مورد اجرا گذارده شد.^۱ اعتقاد اساسی این برنامه، بر انتقال مدیریت اقتصادی از مسئولان برنامه ریزی متمرکز به نیروهای بازار استوار بود. البته برنامه ریزی متمرکز همچنان سیاست کلی اقتصادی را مشخص می نمود، لکن به موسسات خصوصی استقلال بیشتری جهت استخدام و تصمیم گیری در ارتباط با تولید و سرمایه گذاری و قیمت داده شد. دولت کنترل‌های غیرمستقیم بر قیمت‌ها، نرخ ارز، دسترسی به اعتبار و موسسات خصوصی را بکار برد. بنابراین در این سیستم جدید، سود بیش از حجم تولید، بصورت ضابطه ای جهت موفقیت یک موسسه در آمد، همچنانکه منبعی جهت پرداخت‌های تشویقی و سرمایه گذاری جدید بود.^۲

اگرچه این اصلاحات، تا حدودی از بار مشکلات اقتصادی مجارستان کاست، لکن از آنجایی که سیستم متمرکز در تطبیق خود با وضعیت جدید از کارآیی و سرعت لازم برخوردار نبود و از سوی دیگر روند اصلاحات مخالفت‌های زیادی را نیز بدنبال داشت، طی اواخر دهه ۱۹۷۰ مشکلات دیگری در نظام اقتصادی مجارستان بروز کرد، که منجر به اتخاذ تدابیر جدیدی گردید.

در سال ۱۹۸۲ مقررات تازه ای به منظور تشویق رقابت بین موسسات کوچک تولیدی به مورد اجرا گذارده شد و دولت امکانات تولیدی خود را به اجاره خصوصی افراد درآورد و در سال ۱۹۸۳، مناطق آزاد گمرکی به منظور جلب سرمایه های خارجی و تشویق سرمایه گذاریهای مشترک بین شرکتهای مجاری و شرکتهای اروپایی، تاسیس گردید.^۳

با این حال صنایع مجارستان همچنان بسیار متمرکزند و در حال حاضر بسیاری از واحدهای بزرگ تولیدی این کشور از سوبسیدهای دولت بهره مند می باشند.^۴

از جمله مسائل عمده و ساختاری که فرا- روی اقتصاد مجارستان - همچون دیگر کشورهای اروپای شرقی - قرار دارد، حرکت تدریجی این کشورها به سمت اقتصاد بازار است که متعاقب روی کار آمدن رهبریت جدید در شوروی و اجرای برنامه های پروسترویکا و گلاسنوست بوجود آمده است. بدنبال اصلاحات اخیر که از سال ۱۹۸۵ شتاب بیشتری پیدا کرد مجارستان از جمله کشورهای اروپای شرقی بود که اقداماتی را به منظور حرکت تدریجی به سمت اقتصاد بازار و فعال کردن بخش خصوصی این کشور، انجام داد که از آن

(1): Europa Publications - Limited, *Op. cit*, P.1267.

(۲): موسسه مطالعاتی و پژوهشهای بازرگانی پیشین، ص ۷۰.

(3): Europa Publications Limited, *Op. cit*, P.1268.

(4): EIU, Country Profile, *Op. cit*, P.10.

در سال ۱۹۶۸ بدنال ناسامانیهای که در اقتصاد کشور پدید آمده بود، رهبر حزب کمونیست مجارستان برنامه «مکانیزم نوین اقتصادی» را اعلام کرد.

جمله می‌توان به قانونی کردن فعالیت واحدهای کوچک تولیدی (۱۹۸۰-۸۱)، متوقف کردن عرضه انحصاری (از ۱۹۸۰ به بعد)، برنامه خصوصی کردن (Privatization) (۱۹۸۵-۸۸)، برطرف کردن تدریجی انحصار دولتی در تجارت خارجی (بین سالهای ۱۹۸۵ تا ۱۹۸۹ تعداد شرکتهایی که مجاز به تجارت با ارز قابل تبدیل شده‌اند از ۱۵۰ به ۲۰۰۰ شرکت افزایش داشته است) و آزادسازی تدریجی واردات در سال ۱۹۸۹، اشاره نمود^۱.

علاوه بر اینها اقدامات دیگری نیز با هدف ایجاد چهارچوب نهادی (Institutional Framework) جهت کنترل تحولات پولسی بازار صورت گرفته که از آن جمله می‌توان به ایجاد سیستم دوگانه (Two-tier) بانکی (تاسیس ۳ بانک جدید تجاری و اعطای اختیارات بیشتر بدانها) در سال ۱۹۸۷، تشویق رقابت میان بانکها از طریق تاسیس موسسات جدید مالی و تخصصی کردن آنها (۱۹۸۷-۸۹)، ایجاد یک بازار مالی - اگرچه هنوز در مراحل ابتدایی

میباشد - از طریق ابزارهای جدید مالی و تاسیس یک بازار سهام و همچنین برطرف کردن انحصار دولتی در خصوص تخصیص ارز خارجی (۱۹۸۹-۹۰)، اشاره نمود^۲. قابل ذکر است که این تغییرات نهادی بسیار سریع در سالهای اخیر، بصورت هماهنگ و کارآ صورت نگرفته و غالباً در دستیابی به ثبات سیستم ناموفق بوده است. تقریباً در هر مورد، اصلاحات نهادی با هدف آزادسازی، حذف مقررات (deregulation) و یا عدم تمرکز، اثرات بی‌ثبات کننده‌ای بدنال داشته‌اند و باید گفت که نرخهای تورم دو رقمی، کسری در تراز پرداختها و بودجه، نرخ بیکاری حدود ۵ درصدی و فقیر شدن بخش وسیعی از جمعیت، بهای بسیار سنگینی است که برای یک اقتصاد بازار باید پرداخت.

حسابهای ملی: در اقتصادهای با برنامه‌ریزی متمرکز، محاسبه آمارهای حسابهای ملی با آنچه که در غرب صورت می‌گیرد، متفاوت است. شاخص اصلی این حسابها در کشورهای فوق، تولید خالص

(1): Klaus Bolz (ed), The Economic Systems of The East European Countries at The Start of The Nineties. *Intereconomics*, Vol. 25 (March, April 1990) P.104.

(2): *Ibid*, P.104.

مادی^۱ (NMP) است که درآمد ملی هم نامیده می‌شود. تولید خالص مادی، ارزش افزوده کالاها و خدمات مربوط به تولیدات فیزیکی، حمل و نقل و توزیع می‌باشد. بانکداری، بهداشت، آموزش و پرورش، ادارات دولتی و دفاع در این محاسبه منظور نمی‌گردند. از این رو تولید خالص مادی از تولید ناخالص داخلی یا ملی کوچکتر می‌باشد.

توسعه اقتصادی در کلیه کشورهای عضو کومکون، (از جمله مجارستان) از طریق مقامات مرکزی و در چهارچوب برنامه‌های پنجساله صورت می‌گیرد. البته در سالهای اخیر سیستم برنامه‌ریزی مرکزی تا حدودی منعطف گردیده و فرآیند تصمیم‌گیری بصورت غیر متمرکزتری صورت می‌گیرد و در بعضی از کشورها (بویژه مجارستان) استفاده گسترده‌تری از «ابزار بازار»^۲ بعمل می‌آید.^۳

متعاقب بحران ارزی (قابل تبدیل) بین سالهای ۱۹۸۲-۸۳، تولید خالص مادی مجارستان بعلت تلاشهای دولت جهت محدود کردن رشد داخلی بعنوان بخشی از اقدامات مربوط به حفظ تعادل تجاری (با ارز قابل تبدیل) بشدت کاهش یافت. پس از رفع تنگنایهای ارزی، دولت برنامه‌هایی را

جهت سرعت بخشیدن رشد اقتصادی به مورد اجرا گذارد که نتیجه آن یک رشد ۲/۵ درصدی در تولید خالص مادی در سال ۱۹۸۴ بود.^۴

لکن در سال ۱۹۸۵، عدم انعطاف‌پذیری اقتصاد در مواجهه با تغییر سریع رابطه مبادله - علی‌رغم ورود مبالغ زیاد ارز معتبر به کشور از محل استقراض - باعث گردید که تولید خالص مادی با رشد منفی مواجه گردد (۱/۴- درصد).

در طی دو سال ۱۹۸۶ و ۱۹۸۷ تولید خالص مادی مجارستان عمدتاً به دلیل افزایش تولید شرکتهای دولتی (که سوبسید بدانها تعلق می‌گیرد) بترتیب از رشدی معادل ۰/۹ و ۳/۲ درصد برخوردار گردید. در سال ۱۹۸۸ بدنبال برنامه‌های ریاضت‌طلبانه دولت و کاهش تقاضای داخلی، تولید خالص مادی - علی‌رغم سال خوبی برای کشاورزی - کمتر از یک درصد رشد داشته است.^۵

قابل ذکر است که مجارستان علاوه بر آمارهای تولید خالص مادی، آمارهای تولید ناخالص داخلی (GDP) را نیز عمدتاً برای صندوق بین‌المللی پول، منتشر می‌کند. تولید خالص مادی در سال ۱۹۸۷، معادل ۸۲

(1): Net Material Product.

(2): Market Instruments

(3): EIU, Coutry Profile, *Op. cit*, P.11

(4): *Ibid*, P.11.

(5): *Ibid*, P.12

درصد تولید ناخالص داخلی این کشور بوده و نرخهای رشد تولید ناخالص داخلی بعلت دربر گرفتن بخش خدمات - بخشی که در مجارستان نسبتاً توسعه یافته به شمار می‌رود - به مراتب از نرخهای رشد تولید خالص مادی بهتر بوده است.^۱

سوبسیدهای دولتی برای بسیاری از اقلام مصرفی بوده است.^۲

اشتغال: مجارستان سالهاست که با کمبود نیروی کار (بویژه نیروی کار ماهر) مواجه میباشد. اشتغال کامل یکی از حقوق اساسی کارگران مجاری است که مورد

در سال ۱۹۳۸ تنها $\frac{۱}{۵}$ صادرات مجارستان را کالاهای صنعتی ساخته شده تشکیل می‌داد که این نسبت در سالهای اولیه صنعتی شدن کشور به ۵۰ درصد بالغ گردید.

سطح قیمتها: مجارستان بدنیاال اصلاحات سال ۱۹۶۸، مداوماً با تورم - اگرچه کنترل شده - مواجه بوده لکن طی پنج سال گذشته نرخ تورم افزایش زیادی داشته است. از نقطه نظر قیمت‌های مصرفی، دلیل این نرخ تورم، کاهش سوبسیدهای مصرفی بوده است. از سوی دیگر قیمت‌های تولید کننده (قیمتهای عمده‌فروشی صنعتی) کاهش اندکی داشته و تغییرات آن عمدتاً به دلیل افزایش هزینه واردات مواد سوختی و خام و همچنین نتیجه تغییرات نرخ مالیات بر نهادهای کار و سرمایه بوده است. نرخ رشد قیمت‌های مصرفی (نرخ تورم) در سال ۱۹۸۸ معادل $\frac{۱۵}{۷}$ درصد بوده است که نسبت به نرخ $\frac{۸}{۶}$ درصدی سال ۱۹۸۷، حاکی از افزایش قابل توجهی میباشد. این افزایش سریع نرخ تورم، همانگونه که عنوان گردید بعلت کاهش

حمایت اتحادیه‌های کارگران میباشد و در مورد کارگرانی که موقتاً به دلیل ورشکستگی و یا کاهش هزینه‌های تولید (Rationalisation) یک کارخانه از کار بیکار شده باشند، مقرری بیکاری پرداخت می‌شود. بخش کشاورزی در مجارستان هنوز از جمله بخشهایی است که نیروی کار نسبتاً بالایی را در استخدام خود دارد بطوری که $\frac{۱۷}{۴}$ درصد از کل نیروی کار شاغل در بخش سوسیالیستی (دولتی و تعاونی) در سال ۱۹۸۷ در این بخش مشغول بکار بوده‌اند. قابل ذکر است که سهم بخش صنعت در نیروی کار طی سال فوق‌الذکر $\frac{۳۱}{۶}$ درصد بوده است. بخش ساختمان نیز که نیروی کار قابل توجهی را در استخدام داشته، در سالهای اخیر و بدنیاال کاهش سرمایه‌گذاری در این بخش، تعداد زیادی از شاغلین خود را از دست داده است. در

(1): *Ibid*, P.12

(2): EIU, Country Report, *Hungary, No 2 1989* (London: EIU Publications, 1989), P.14

علی‌رغم تغییرات بسیار در نظام اقتصادی مجارستان، با این حال صنایع این کشور همچنان بصورت متمرکز اداره می‌گردد و در حال حاضر بسیاری از واحدهای بزرگ تولیدی از سوبسیدهای دولت بهره‌مند می‌باشند.

بخش کشاورزی: حدود ۷۰ درصد از خاک مجارستان را زمینهای کشاورزی تشکیل می‌دهد و سهم این بخش در تولید خالص مادی (NMP) این کشور در سال ۱۹۸۷ نزدیک به ۱۱/۳ درصد بوده است.^۱ قریب به ۲/۳ زمینهای مجارستان شامل دشتهای حاصلخیزی است که جهت کشت گندم، ذرت و برنج و همچنین تولید میوه و سبزی مساعد می‌باشند و نزدیک به نیمی از محصولات کشاورزی این کشور را محصولات زراعی تشکیل می‌دهند. چاودار، جو، جو دوسر، تخم آفتابگردان و چغندر قند از دیگر محصولات عمده کشاورزی مجارستان می‌باشند. بخش دامداری نیز در این کشور پیشرفت قابل توجهی داشته است. بطور کلی بخش کشاورزی مجارستان در تأمین مواد غذایی مورد نیاز مردم موفق بوده و باعث شده که دولت بتواند اصلاحات اقتصادی را در سایر بخشها دنبال نماید. بین سالهای ۱۹۵۹-۶۲ کشاورزی در مجارستان عمدتاً بصورت جمعی^۲

خصوص صنایع تعداد زیادی از شبه انحصارات (Conglomerates) بزرگ که در دوره استالین ساخته شده بودند، در شرف انحلال می‌باشند و در سالهای اخیر (از ۱۹۸۴ به بعد) مدیران شرکت‌ها مسؤلیت بیشتری را در تولید و بازاریابی عهده‌دار شده‌اند.^۱ طی سالهای ۱۹۸۵ و ۱۹۸۶ بسیاری از شرکت‌ها با ایجاد شوراهای مدیریتی انتخابی، در جهت عدم تمرکز در مدیریت اقدام نموده‌اند. قابل ذکر است که کل نیروی کار بخش سوسیالیستی در سال ۱۹۸۷، ۴ میلیون و ۵۴۹ هزار نفر بوده که نسبت به سال ۱۹۸۱، بیش از ۹ درصد کاهش داشته است. و از سوی دیگر تعداد شاغلین بخش خصوصی در سال فوق (۱۹۸۷) ۲۹۶ هزار نفر بوده (۶/۱ درصد کل نیروی کار شاغل در کشور) که نسبت به سال ۱۹۸۱، بیش از ۵۶ درصد افزایش یافته است. البته لازم به ذکر است که تعداد شاغلین بخش خصوصی شامل کشاورزانی که بصورت خانوادگی بر روی مزارع خصوصی کار می‌کنند نمی‌شود.^۲

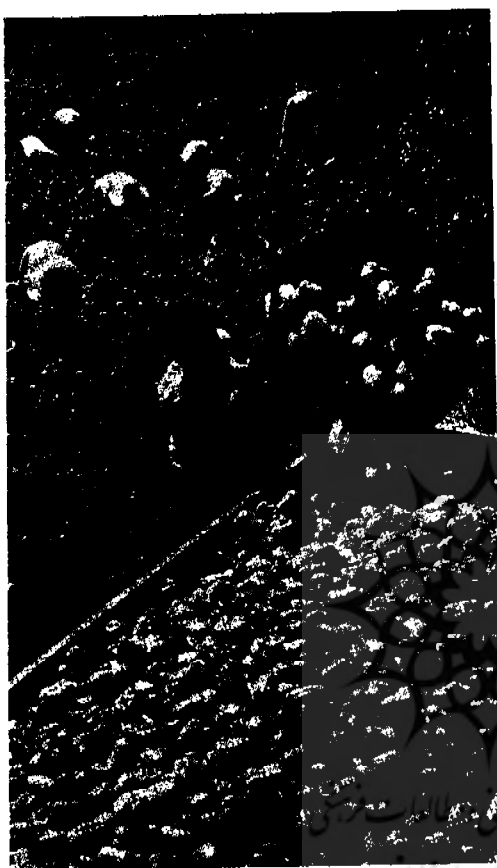
(1): EIU, Country Profile, *Op. cit*, p. 15

(2): *Ibid*, P. 16.

(3): EIU, Country-Profile, *Op. cit*, p. 17.

(4): Collectivised

مجارستان طی دهه ۱۹۸۰، اقدامات متعددی را به منظور حرکت تدریجی به سمت اقتصاد بازار و فعال کردن بخش خصوصی انجام داده است.



(اشتراکی) صورت می‌گرفت و تنها بخش کوچکی از زمینها در مالکیت بخش خصوصی قرار داشته است. بطور کلی مالکیت زمینهای کشاورزی در مجارستان به سه شکل دولتی (در قالب مزارع بزرگ)، تعاونی (بدین صورت که کشاورزان ضمن برخورداری از مالکیت قانونی املاک خود در چهارچوب تعاونیها فعالیت می‌کردند) و خصوصی (زمینهای کوچکی را دربر می‌گرفته) بوده است. علاوه بر این، شرکتهای صنعتی و مقامات شهری (شهرداریها) قطعات کوچکی را بصورت اجاره در اختیار افراد قرار می‌دادند تا بر روی آنها کار کنند. البته محصولات تولید شده از زمینهای خصوصی، آزادانه در بازار فروش می‌رفته است. قابل ذکر است که کشاورزان خصوصی مجارستان با در اختیار داشتن تنها ۱۰/۷ درصد از زمینهای کشاورزی و ۶/۹ درصد از دارائیهای ثابت (ماشین آلات و تاسیسات) بیش از ۳۶/۴ درصد از کل تولیدات کشاورزی این کشور را به خود اختصاص داده بودند^۱ (۱۹۸۷). تولیدات کشاورزان خصوصی مجارستان عمدتاً شامل میوه، سبزی و گوشت خوک و ماکیان می‌گردد.

اخیراً دولت مجارستان برای یک دوره معین اقدام به اجاره دادن زمین، تجهیزات و تاسیسات متعلق به تعاونیها به کشاورزان خصوصی نموده است. قابل ذکر است که بخش کشاورزی مجارستان - که زمانی شکوفاترین بخش اقتصادی این کشور محسوب می‌گردید - در سالهای اخیر با

(1): *Ibid*, P. 18.

کشاورزان خصوصی مجارستان با در اختیار داشتن تنها ۱۰/۷ درصد از زمینهای کشاورزی بیش از ۳۶/۴ درصد از محصولات کشاورزی این کشور را در سال ۱۹۸۷ تولید کرده بودند.



است که مزارع دولتی و تعاونی با آن مواجه میباشند.

دولت مجارستان در سال ۱۹۸۶ جهت مقابله با این مشکلات اقداماتی صورت داد که از آن جمله می‌توان اعطای اعتبارات کم بهره، کم کردن نرخهای مالیات بر دارایی، افزایش قیمت‌های داخلی برای بسیاری از محصولات کشاورزی و بازسازی کامل صنعت گوشت را نام برد. البته مشکلات بخش کشاورزی مجارستان با توجه به مقررات زیادی که در این بخش وجود دارد بنظر نمی‌آید که طی چند سال آتی برطرف گردد.^۱

مشکلات متعددی مواجه شده است. کمبود سرمایه، مدیریت غلط، برنامه ریزیهای کوتاه نظرانه- همراه با خشکسالی (بین سالهای ۱۹۸۵-۸۷) باعث شده است که این بخش با تنگناهای جدی مواجه گردد. در گذشته سرمایه گذارهای کلان دولتی از بروز این مشکلات جلوگیری می‌کرد، لکن با کاهش سهم سرمایه گذاری دولتی در این بخش از سال ۱۹۸۲، مزارع دولتی و تعاونی در مواجهه با مشکلات پدید آمده قادر به مقابله نمی‌باشند. افزایش بدهیها، کهنه شدن تجهیزات و کاهش قیمت‌های بین‌المللی محصولات کشاورزی از جمله مشکلاتی

منابع:

- (1): Encyclopedia-Britannica Inc, The New *Encyclopedia-Britannica* 30 Vols USA: Helen Heming way Benton 19th Vol. 9
- (2): Europa-Publications-Limited, *The Europa Yearbook*, 1986. London: Europa Publications Limited, 1980. Vol. 7.
- (3): EIU, Contry Profile, *Hungary, 1988-89* London: EIU Publications, 1988.
- (4): EIU, Contry Report, *Hungary No 2 1989* London: EIU, Publications, 1989.
- (5): Bolz, Klaus (ed), "The Economic-Systems-of-the East European Countries-at-the Start-of-the Nineties," *Inter Economics*, Vol. 25, March/April 1990
- (6): Imre Dunai, Import-Liberalization, *Hungaro-Press* No 1, 1990
- (7): Imports-A-Greater Range, *Hungarian-Trade-Journal* Vol 40, No 1 1990.
- (8): International Monetary Fund, "Economic-Reform-in Easter Europe," *IMF Survey*, Vol 19. No 9, May 7 1990.

۹- موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بررسی امکانات خرید کالا و خدمات از کشورهای عضو شورای همکاری اقتصادی «کومکون»، تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی ۱۳۶۷.

(1): *Ibid*, P. 19.